

Đa dạng hóa nguồn vốn cho đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng nông thôn

ThS. NGUYỄN THỊ BÍCH DIỆP

Vấn chủ yếu từ vốn ngân sách

Đến nay, Chương trình Xây dựng Nông thôn mới đã triển khai được 3 năm. Ở phạm vi toàn quốc, đã có 11 xã được chọn làm mô hình thí điểm xây dựng nông thôn mới. Tại địa phương, các tỉnh, thành cũng lựa chọn các xã trong địa bàn thực hiện thí điểm. Bộ mặt nông nghiệp - nông thôn, sau khi triển khai Chương trình Xây dựng Nông thôn mới, đã có những chuyển biến tích cực. Kết cấu hạ tầng nông thôn tiếp tục được nâng cấp và hoàn thiện, tạo điều kiện cho sản xuất phát triển, nâng cao một bước đời sống vật chất, tinh thần của người dân ở nông thôn.

Thực tế triển khai Chương trình cho thấy, nguồn vốn xây dựng chủ yếu từ kinh phí ngân sách nhà nước. Cụ thể, theo báo cáo của Ban chỉ đạo Xây dựng Nông thôn mới, năm 2011, Chính phủ đã bố trí ngân sách 1.600 tỷ đồng cho các địa phương thực hiện Chương trình này. Đặc biệt, 10 tỉnh, thành phố như: Hà Tĩnh, Vĩnh Long, Thái Bình, Phú Thọ, Lào Cai... đã huy động ngân sách địa phương bố trí 5.176 tỷ đồng cho xây dựng Nông thôn mới; 50 địa phương còn lại bố trí 1.466 tỷ đồng. Nguồn vốn này được tập trung phần lớn vào công tác quy hoạch và xây dựng kết cấu hạ tầng kinh tế-xã hội nông thôn. Tuy nhiên, điều đáng lưu ý là sự tham gia của các nguồn vốn khác là rất ít, trong khi nhu cầu

Xét về mặt bản chất, hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn là hàng hóa công cộng không thuần túy. Do vậy, việc tham gia, đóng góp nguồn lực của các chủ thể trong xã hội là rất cần thiết. Đặc biệt, trong bối cảnh, các phương thức đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng nông thôn truyền thống đã, đang bộc lộ những giới hạn về nguồn lực và chứa đựng những yếu tố tiêu cực.

vốn đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng nông thôn lại rất lớn.

Điển hình như tại tỉnh Thái Bình. Trong 3 năm thực hiện thí điểm mô hình nông thôn mới tại 8 xã trong toàn tỉnh, số lượng công trình dự kiến đầu tư nâng cấp và xây dựng mới là 314 công trình, với tổng số vốn dự kiến thực hiện là 404,945 tỷ đồng. Trong đó: vốn ngân sách nhà nước cấp là 346,305 tỷ đồng (chiếm 85,52%), còn lại vốn huy động từ các hình thức đóng góp khác 58,64 tỷ đồng (chiếm 14,48%). Qua đó cho thấy, việc dự kiến huy động

vốn ngoài ngân sách nhà nước để đầu tư cơ sở hạ tầng còn ở tỷ lệ rất thấp. Thực tế tính đến hết ngày 31/3/2012, một số xã như: Thụy Trình, Vũ Phúc và Nguyên Xá có số lượng công trình với nhu cầu xây dựng lớn, nhưng vốn đầu tư 100% là ngân sách cấp (chủ yếu là ngân sách tỉnh), nguồn vốn huy động khác không có. Đây cũng là trường hợp điển hình phản ánh thực tế chung ở nhiều xã đang thực hiện Chương trình Xây dựng Nông thôn mới ở các địa phương khác.

Việc huy động nguồn vốn

Mô hình nông thôn mới đã có những đóng góp rõ rệt vào sự thay đổi của nông nghiệp, nông thôn

khác cho đầu tư hạ tầng kinh tế - xã hội ở nông thôn hiện nay, từ khâu kế hoạch cho tới khâu thực hiện, còn chưa tốt. Người dân còn cho rằng, xây dựng sự nghiệp nông thôn mới là việc của Đảng và Nhà nước, chính quyền cấp dưới còn trông chờ vào kinh phí đầu tư từ cấp trên, mà không chú trọng trong việc khai thác nguồn lực tại chỗ và đa dạng hóa nguồn lực để đầu tư cơ sở hạ tầng.

Đa dạng hóa nguồn vốn đầu tư: Cách nào?

Để sớm hoàn thành mục tiêu xây dựng nông thôn mới, đòi hỏi phải đẩy mạnh đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn nhằm tạo điều kiện thúc đẩy nông thôn phát triển toàn diện. Trong những năm tới, bên cạnh nguồn vốn ngân sách nhà nước, cần đẩy mạnh công tác xã hội hóa để huy động tối đa nguồn lực của các thành phần kinh tế, vốn trong và ngoài nước cần triển khai các giải pháp sau:

Thứ nhất, cần xác định lại vai trò của ngân sách nhà nước trong đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn. Từ trước đến nay, hầu hết các địa phương đều có quan điểm rằng: Ngân sách nhà nước giữ vai trò chủ đạo trong đầu tư phát triển. Vì vậy, nguồn vốn đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng các địa phương chủ yếu trông chờ vào ngân sách nhà nước bố trí trong dự toán hàng năm, hoặc trông chờ vào việc bán đất để có vốn đầu tư, mà không chủ động trong việc huy động nguồn vốn đầu tư từ khu vực tư nhân. Do chỉ bó hẹp trong nguồn vốn ít ỏi đó, đã dẫn đến tình trạng đầu tư không đồng bộ, nhiều công trình chưa xây dựng xong đã hết vốn, chất lượng công trình không đảm bảo.

Nhu cầu đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng nông thôn trong giai đoạn hiện nay là rất lớn, trong khi nguồn kinh phí ngân sách nhà nước có giới hạn. Vì thế, nếu vẫn giữ tư tưởng đó, thì khó có thể xây dựng được kết cấu hạ tầng đồng bộ và hiện đại như mục tiêu đề

ra. Do đó, việc cần làm hiện nay là phải xác định lại vai trò của ngân sách nhà nước. Nguồn vốn này không giữ vai trò chủ đạo, mà nó chỉ là “vốn môi” trong đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng kinh tế - xã hội nông thôn. “Vốn môi” ở đây được hiểu là vốn đủ để thu hút đầu tư của tư nhân, khuyến khích sự đóng góp cộng đồng dân cư tham gia đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng.

Thứ hai, thực hiện đa dạng hóa hình thức đầu tư nhằm thu hút đầu tư của khu vực tư nhân. Hình thức đầu tư của khu vực tư nhân rất đa dạng. Chính vì vậy, Nhà nước cần phải đa dạng hóa các hình thức đầu tư, cho phép tư nhân được tham gia dưới nhiều hình thức khác nhau, từ các dự án kết cấu hạ tầng do Nhà nước sở hữu và vận hành, cho tới các dự án kết cấu hạ tầng hoàn toàn thuộc về tay tư nhân. Các hình thức đầu tư vốn xây dựng cơ sở hạ tầng có thể áp dụng để thu hút đầu tư của tư nhân như: Hình thức BOT, BOO, tư nhân tiến hành xây dựng công trình theo hợp đồng ký kết và thu phí trong một giai đoạn nhất định; có thể thiết kế, xây dựng, tài trợ cho công trình và thu tiền thanh toán theo hợp đồng...

Mức độ và hình thức tham gia của khu vực tư nhân vào lĩnh vực cơ sở hạ tầng nông thôn phụ thuộc rất nhiều vào sức hấp dẫn của từng dự án và tầm quan trọng của từng dự án. Bên cạnh đó, để thu hút tư nhân tham gia đầu tư vào lĩnh vực này, Nhà nước cần có các chính sách khuyến khích đầu tư, hỗ trợ đầu tư cải thiện môi trường pháp lý, tăng cường hiệu quả quản lý và giám sát đầu tư.

Thứ ba, huy động nguồn lực trong dân để đẩy mạnh đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng nông thôn. Khi thay đổi cách nhìn nhận vốn nhà nước đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng nông thôn chỉ là “vốn môi”, thì cần có sự tham gia đóng góp nguồn lực tích cực từ phía người dân. Đóng góp nguồn lực trong dân có thể thực hiện dưới nhiều hình thức bằng tiền, ngày

công hoặc tài sản. Tuy nhiên, để huy động được nguồn lực đó cần phải xem xét và đánh giá khả năng đóng góp của người dân, tránh huy động quá sức dân, nên tập trung vào loại công trình cần huy động nhiều nhân lực như: nạo vét kênh mương nội đồng, xây dựng giao thông nông thôn... Đặc biệt, phải đảm bảo yếu tố công bằng và dân chủ cơ sở.

Thứ tư, mở rộng thị trường tín dụng cho lĩnh vực đầu tư cơ sở hạ tầng nông thôn. Ở bối cảnh hiện nay, nhu cầu vốn để phát triển cơ sở hạ tầng nông thôn lớn, trong khi nguồn vốn hỗ trợ từ Nhà nước và đóng góp của người dân có giới hạn, thì việc mở rộng tín dụng đối với lĩnh vực đầu tư cơ sở hạ tầng nông thôn là rất cần thiết. Bên cạnh huy động nguồn vốn tín dụng trong nước, nguồn vốn tín dụng ưu đãi cần mở rộng huy động vốn tín dụng từ nước ngoài và nguồn vốn tín dụng thương mại. Nhà nước có cơ chế để tư nhân tiếp cận nguồn vốn tín dụng thương mại như: bảo lãnh, hỗ trợ lãi suất cho khu vực tư nhân đầu tư cơ sở hạ tầng nông thôn. Với nguồn vốn tín dụng ưu đãi của Nhà nước từ quỹ hỗ trợ đầu tư, cần tập trung đầu tư cho các công trình trọng điểm. Đồng thời, cần phải quản lý, giám sát chặt chẽ để tránh thất thoát, bởi đây là nguồn vốn có tính “ưu đãi” và mang yếu tố “công”.

Hàng năm, cấp tỉnh có kế hoạch huy động vốn từ phát hành trái phiếu chính quyền địa phương để đảm bảo đáp ứng kịp thời nhu cầu về vốn cho đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng cấp bách và trọng điểm, hoặc bổ sung quỹ hỗ trợ đầu tư mở rộng cho vay đối với khu vực tư nhân đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng.

Thứ năm, cần phải đẩy mạnh khai thác các nguồn lực đặc biệt nguồn lực của khu vực tư nhân, cộng đồng dân cư. Vai trò Nhà nước là chủ đầu tư sẽ giảm dần, và thay vào đó, Nhà nước sẽ đóng vai trò là chủ thể kiểm tra, giám sát khu vực tư nhân cung ứng cơ sở hạ tầng nông thôn. ■